İTİKÂF

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى
وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ
السُّجُودِ

<u>Tanımı:</u>

- İtikaf sözlükte bir şeye devam etmek, insanın kendisini bir yerde alıkoyması, bir yere kapanıp ibadetle meşgul olması anlamınadır.
- Dinimizdeki anlamı ise bir mescitte Allah'ın rızasını kazanmak için belli âdâb içerisinde bir müddet kalmaktır. İtikafa girene "mu'tekif" veya "âkif" denir.

- Peygamber Efendimiz Medine'de hicretin ikinci yılında ramazan orucunun farz kılınmasından itibaren ömrünün sonuna kadar her ramazan ayının son on gününde itikafa girmiştir.
- Nitekim Hz. Aişe validemiz Peygamber Efendimizin itikafa girmesiyle ilgili şöyle demiştir:
- «كَانَ يَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْأَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ، حَتَّى تَوَفَّاهُ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ، وَيَقُولُ: «تَحَرَّوْا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْعَشْرِ الأَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ» ثُمَّ اعْتَكَفَ أَزْوَاجُهُ مِنْ بَعْدِهِ»

- Hz. Peygamber vefat edinceye kadar Ramazanın son on gününde itikafa girer ve şöyle derdi: *“Kadir gecesini Ramazanın son on gününde arayınız!”* Hz. Peygamberden sonra zevceleri de itikafa girdi.[1]
- Ramazan ayının son on gününde Peygamber Efendimiz’in sünnetine uyarak günümüzde birazda aksatılmış olan bu itikâf ibadetini yaşatmak elbette kendi kârımıza olacaktır.
- Tefekkür dünyamızın gelişmesi, geçmişimizin muhasebesinin yapılması, ibadetlerde yoğunluğa ulaşılması, hele hele son on günün tekli gecelerinde aranması gereken Kadir Gecesinin ihya edilme imkânının yakalanması için itikâf bizler için gerçekleştirilmesi gereken bir sünnettir.

---

[1] Müslim.

- İtikâf süresince Peygamberimizin bir çadırın içine sığınmasının amacı, onun tamamen Kur'an'a, tefekküre ve ibadete yoğunlaşması, mescit içindeki insanların gelip geçmesi ve görünmesi sebebiyle huşûunun bozulmaması, dikkatinin dağılmaması idi.
- Nitekim bir defasında Resûlullah (sav) itikâfta kendi çadırındayken bazı kişilerin seslice Kur'an okuduğunu işitince çadırın perdesini açıp onlara,
- أَلَا كُلُّكُمْ مُنَاجٍ رَبَّهُ فَلَا يُؤْذِيَنَّ بَعْضُكُمْ بَعْضًا وَلَا يَرْفَعَنَّ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الْقِرَاءَةِ أَوْ قَالَ فِي الصَّلَاةِ

- *“Dikkat edin! Hepiniz Rabbinizle konuşuyorsunuz. Birbirinizi rahatsız etmeyin! Kur'an okurken ya da namazda seslerinizi fazla yükseltmeyin!”* uyarısında bulunmuştu.[2]

[2] İbn Hanbel, III, 94.

Önceki Ümmetlerde İtikaf:

- İtikaf sadece Ümmet-i Muhammed'in hususiyetlerinden değildir. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:
- وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنْ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ
- ***Biz, Beyt'i (Kâbe'yi) insanlara toplanma mahalli ve güvenli bir yer kıldık. Siz de İbrahim'in makamından bir namaz yeri edinin (orada namaz kılın). İbrahim ve İsmail'e: Tavaf edenler, ibadete kapananlar, rükû ve secde edenler için Evim'i temiz tutun, diye emretmiştik.***[3]

---

[3] Bakara, 125.

İtikâfın Fazileti:

- Rasulullah buyurdular ki:

- مَنْ مَشَى فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ خَيْرًا لَهُ مِنْ اِعْتِكَافِ عَشْرِ سِنِينَ، وَمَنِ اعْتَكَفَ يَوْمًا اِبْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ ثَلَاثَ خَنَادِقَ، كُلُّ خَنْدَقٍ أَبَعْدُ مِمَّا بَيْنَ الْخافِقَيْنِ

- *Kim bir kardeşinin ihtiyacını giderme için yürürse bu onun için on yıllık itikaftan daha hayırlıdır. Kim de Allah rızası için bir gün itikafa girerse, Allah onunla cehennem ateşi arasına üç hendek var eder. Her bir hendek doğu ile batı arasında daha uzundur.*[4]

[4] Taberani, M. Evsat.

- Rasulullah buyurdular ki:
- **اِعْتِكَافُ عَشْرٍ فِي رَمَضَانَ كَحَجَّتَيْنِ وَعُمْرَتَيْنِ**
- *Ramazan Ayındaki on günlük itikaf iki hac ve iki umre gibidir.*[5]

******

- Rasulullah buyurdular ki:
- **اَلْمُعْتَكِفِ هُوَ يَعْكِفُ الذُّنُوبَ، وَيُجْرَى لَهُ مِنَ الْحَسَنَاتِ كَعَامِلِ الْحَسَنَاتِ كُلِّهَا**
- *"İtikâfa giren kişi, günahları hapsedip, sevapların tümünü elde eden kişi gibi, kendisine sevaplar kazandıran kişidir."*[6]

---

[5] Taberani, M. Kebir.

- Tâbiînin büyük alimlerinden İbn Şihâb ez-Zührî şöyle demektedir:
- İtikaf amellerin en şereflisidir. Çünkü itikafa giren kimse geçici bir zaman için de olsa dünya meşgalelerinden uzaklaşır, kendini tamamen Allah'a verir, Oruçlu olur. Mescidde namazı beklemekte olduğu için daima namaz kılıyormuş gibi sevap alır. Vaktini ibadet ve taatla, Allah'ı zikrederek, Kur'an-ı Kerim okuyarak ve benzeri faydalı şeylerle geçirir. Lüzumsuz, dünya ve ahireti için faydasız şeylerden uzak durur.
- Abdullah İbn Abbas'ın talebesi ve İmam Azam'ın hocalarından olan Atâ b. Ebî Rebah şöyle demektedir:
- "İtikafa giren, büyük bir kimsenin kapısına bir ihtiyaç için defalarca gelip duran kimse gibidir. İtikafa giren kimse (lisan-ı haliyle Rabbim) beni bağışlayıncaya kadar buradan ayrılmayacağım." der.

---

[6] İbn Mace.

İtikâfın Bize Sağlayacağı Faydalar:

- İtikâfa girmek suretiyle Efendimizin sünnetini icra etmiş oluruz.
- Ramazan ayında nefsi yasaklardan koruma adına gerçekleştirmiş oruçla beraber itikaf yapmakla bu korumayı daha güçlü bir hale getirebiliriz.
- İtikâfa girmekle kişi, Ramazan ayının feyiz ve bereketinden daha iyi istifade edebilmekte, Kuran-ı Kerimi daha fazla okuyabilmekte ve okudukları hakkında düşünme imkânı bulabilmektedir.
- Özellikle Ramazan ayının son on gününde itikâfa girmek suretiyle Kadir gecesini ihya etme imkânımız mevcuttur. Çünkü Sevgili Peygamberimizden bizlere aktarılan bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

- إِنِّي أُرِيتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، ثُمَّ أُنْسِيتُهَا – أَوْ نُسِّيتُهَا – فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ فِي الْوَتْرِ

- *"...Kadir gecesi rüyamda bana gösterildi. Ve Kadir gecesi bana unutturuldu. Artık sizler onu ramazânın son onunda tek sayılı gecelerde arayınız..."*[7]
- İtikâf kişiyi dünyevi meşguliyetlerden alıkoyarak Rabbine yaklaştırır ve daha çok ibadet yapma fırsatı bulur.
- İtikâf kişiyi tefekküre ve zikre yönlendirir. Geçmişi hatırlamak, hataları gözden geçirmek, yapılan hataların sebeplerini hatırda tutmak suretiyle tefekkür etme fırsatı çokça yakalanabilmektedir.

---

[7] Buhari.

İtikâfa Girilecek Yerler:

- İtikâfa erkekler, içerisinde cemaatle beş vakit namaz kılınan camide girerler. Kadınlar ise evlerinin bir köşesinde, namaz kıldıkları odalarında girerler.

İtikâfın Kısımları

- İtikâf vacip, sünnet ve müstehap olmak üzere üç kısma ayrılır.
- Bir kimse itikafa girmeyi nezreder, yani adarsa bu, üzerine vacip olur. Bu itikaf kişiye; "Allah rızası için üç gün itikafa girmek üzerime borç olsun" şeklinde bir şarta bağlamadan olabileceği gibi, "bu hastalıktan kurtulursam, hastam şifa bulursa veya şu işim olursa şu kadar gün itikafa gireceğim" şeklinde bir şarta bağlı olarak da olabilir.
- Bu durumda beklediği olunca belirttiği gün kadar itikafa girmesi üzerine vacip olur. Girmezse günahkar olur.
- Ramazan'ın son on gününde itikafa girmek sünnettir. Çünkü Peygamber Efendimiz ramazan orucunun farz kılınmasından itibaren ömrünün sonuna kadar her ramazan ayının son on gününde itikafa girmiştir.
- Bir yerleşim merkezinde bulunan müslümanlardan birisi bu sünneti yerine getirirse, diğerleri üzerinden bu görev düşer. Bu duruma göre,

her yerleşim birimi için itikâf sünnet-i kifâye hükmündedir. Bir kişinin bunu yapması o beldedeki diğer müslümanları sorumluluktan kurtardığı gibi Cenâb-ı Hakk'ın, itikâf yapanın ecrini diğer belde müslümanlarına da vereceği umulur.

- Bunların dışında zaman zaman itikafa girmek ise müstehaptır.
- Vacip olan itikafta oruç şarttır. Bu nedenle nezredilen itikaf bir günden az olamaz.
- Sünnet olan itikaf Ramazan'da olduğu için zaten oruçludur.
- Müstehap olan itikafa gelince, onun muayyen bir müddeti yoktur, kısa bir an için de olabilir. Hatta mescide giren kimse çıkıncaya kadar itikafa niyet ederse orada kaldığı müddetçe itikafta sayılır, itikaf sevabı alır.

İtikafın Şartları

- Diğer ibadetlerin olduğu gibi itikafın da birtakım şartları vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:
- 1- Niyet. Niyet diğer ibadetlerde şart olduğu gibi itikâfta da şarttır. Niyet etmeksizin camide beklemek itikaf yerine geçmez.
- 2- Erkeğin beş vakit cemaatle namaz kılınan mescitte itikafa girmesi. İtikafın en faziletlisi Mescid-i Haram'da, sonra Mescid-i Nebevî'de, sonra Mescid-i Aksâ'da olandır. Diğer mescitlerdeki fazilet cemaatin çokluğuna göre değişir.
- 3- Oruç. Daha önce belirtiğimiz gibi vacip olan itikaf için şarttır.
- 4- Kadınların hayız ve nifastan temiz olmaları. Cünüplük oruca mani olmadığı için taharet, vacip olan itikâfta bile şart değildir. Onun için itikafa giren mescit içerisinde ihtilam olursa itikafı bozulmaz, dışarı çıkarak gusül abdesti alır ve yeniden itikâfa devam eder.

İtikafın Zamanı

- Vacip ve müstehap olan itikaflar için muayyen bir zaman yoktur. Vacip olan itikafı adağı yerine gelince yapar. Müstehap olan itikafı ise istediği zaman yapar. Sünnet olan itikafın ise ramazanın yirmisinde başlayıp sonuna kadar devam ettiği için zamanı muayyendir, belirlidir.
- Ayrıca vacip olan itikaf bir günden az olamaz. Müstehap olan itikaf her vakitte olabildiği gibi, istediği kadar da yapabilir.

Rüknü, Hükmü ve Adabı:

- İtikafın rüknü: Belirli bir mescidde beklemektir.
- İtikafın hükmü: Sevap elde etmektir.
- İtikafın âdâbı: İtikâfta hayır söylemek, sünnet olan itikafa geciktirmeden ramazanın son on gününde girmek, itikafa girmek için mescidin en faziletlisini veya en çok cemaat olanını seçmek, Allah'ı zikretmeye, Kur'an-ı Kerim ve dini bilgileri okumaya devam etmek.
- İtikafa giren kimse bulunduğu mescitten ancak şer'î, tabiî ve zarurî bir ihtiyacı için dışarı çıkabilir. Böyle bir ihtiyacı olmadan mescitten çıkarsa itikafı bozulur.
- Bulunduğu mescidde cuma kılınmıyorsa cuma namazını kılmak için başka bir mescide gitmesi şer'î bir ihtiyaçtır.
- Tuvaleti için dışarı çıkması tabî bir ihtiyaçtır.

- Bulunduğu mescitten zorla çıkarılması, ya da kendi ve eşyasından korkması sebebiyle başka bir mescide gitmesi de zarûrî bir ihtiyaçtır.
- İtikâfda olan kimsenin yemesi, içmesi, uyuması ve ihtiyacı olan şeyleri satın alması mescidde olur.

İtikâfı bozan şeyler

- a- Cinsi ilişkide bulunmak. Kur'an-ı Kerimde;
- ...وَلاَ تُبَاشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ...
- ***"Mescidlerde itikafa çekildiğinizde kadınlarınıza yaklaşmayın "*** (el-Bakara, 2/187) buyurulur. Öpmek ve kucaklamak gibi şeylerden dolay inzal vaki olursa yine itikâf bozulur.
- b- Herhangi bir ihtiyaç yokken mescitten dışarı çıkmak.
- c- Bayılmak.

Asr-ı Saadetten Bir Hatıra

- Peygamber Efendimizin itikafı ile ilgili Hz. Safiyye validemiz şöyle anlatıyor:
- "Hz. Peygamber mescitte itikafta iken bir gece ziyaret maksadıyla yanına gittim. Bir müddet kendisiyle konuştuk. Sonra geri dönmek üzere kalktım. O da beni evime getirmek için benimle beraber kalktı. Hz. Safiyye'nin evi Üsame b. Zeyd'in arsasında idi. Ensardan iki kişi oradan geçiyordu. Rasûlullah'ı görünce süratlendiler.
- Rasûlullah: *"Yavaş olunuz, yanımdaki eşim Huyey'in kızı Safiyye'dir."* dedi. Onlar: "Sübhânallâh! Yâ Rasûlallah, bu da ne demek. (Biz sizden şüphe mi ediyoruz)" dediler.
- Bunun üzerine Rasûlullah şöyle buyurdu:

- «إِنَّ الشَّيْطَانَ يَجْرِي مِنَ الْإِنْسَانِ مَجْرَى الدَّمِ، فَخَشِيتُ أَنْ يَقْذِفَ فِي قُلُوبِكُمَا شَيْئًا»

- *Şüphesiz şeytan insanın damarlarında kanın dolaştığı gibi dolaşır. Ben onun, sizin kalbinize bir kötülük atmasından korkarım.*[8]
- Alimler bu hadis-i şeriften itikafla ilgili bazı hükümler çıkarmışlardır.
- Şöyle ki: Mescidde itikafa girmiş olanı gece ve gündüz eşinin ve diğerlerinin ziyaret etmesi caizdir.
- İtikafta olanın ziyaretçilerle konuşması, onları uğurlaması gibi mübah olan işlerle uğraşması caizdir.
- İnsanları sû-i zanna götürecek durumlardan kaçınılmalıdır.

---

[8] Ebu Davud.

Kısa Süreli İtikaf:

- İlim adamlarının camide geçirilen kısa bir sürenin dahi itikaf sayılacağını söylemeleri farklı uygulamalara kapı aralamıştır. Osmanlı döneminde yapılan ve "Selâtin Camileri" denilen büyük camilerin mimarî tasarımına bakıldığında, itikâf sünnetinde yatan esprinin gözetilmiş olduğu dikkat çeker.
- İlk önce caminin çok geniş tutulan dış avlusu, camiye gelen cemaatin dış dünya ile ilgisini keser. Ardından şadırvanın bulunduğu ikinci bir iç avlu, namaza geleni mâbede ve ibadete hazırlar. Abdestini alan Müslüman, üzerinde Arapça "Neveytü'l-i'tikâfe/İtikâfa niyet ettim" yazılı muşamba kapıdan camiye girer.
- Artık dış dünyadan tamamen koptuğu caminin içerisinde belli bir süre için de olsa itikâf hâli başlar. Gerek ezanı ve cemaatle namazı

beklerken, gerekse namaz sonrası dua ve tesbihat için ayırdığı zamanı itikâf niyeti ve bilinciyle geçirmeye çalışır.

- İşinden, meşgalesinden uzak bir şekilde, kısa da olsa tefekkür etmeye gayret eder. Dünya işlerinin unutturduğu hakikatleri düşünür, kendisiyle yüzleşir, neredeyse unuttuğu kendini, akıbetini, âhiretini hatırlar. Dünya hayatının yabancılaştırdığı "kendine" gelir, yeniden dirilir, 'huşû ve huzur içerisinde takvasını artırarak' tekrar döner dünyasına.
- İtikâf modern hayatta gündüzleri iş güç, geceleri televizyon gibi pek çok oyalayıcı nedenden dolayı, tefekküre, daha doğrusu kendisine zaman ayıramayan Müslüman için bulunmaz bir fırsattır.
- Son yıllarda kimi çevrelerin, hayatın yoğun stresine ve sorunlarına karşı, reiki, meditasyon, yoga gibi bazı uygulamaları yegâne çözüm gibi sunulabilmektedir. Oysa huşû içinde kılınan namaz ile itikâf içinde

geçirilen vakitler, sadece bir zihin boşalması değil, aynı zamanda imanın kemale erdirilmesi gayreti, nefis muhasebesi, nefis terbiyesi ve tezkiyesidir aslında.

- Kişinin nereden geldiğini ve nereye gittiğini derinlemesine tefekkür ederek hedeflerine daha emin adımlarla ilerlemesi için tamamen kendine ayırdığı vakitlerdir. Bireyin kendini hatırlamasıdır, Rabbini hatırlamasıdır, hakikat aynasına bakıp kendine gelmesidir.
- Ve ne yazık ki, bizi rahatlatacak, hayatımızı kolaylaştıracak, dünyamızı yaşanır kılacak "huşû içinde kılınan namaz" ile "tefekkürle geçirilecek itikâf" gibi iki önemli alternatif, toplumumuzda unutulmaya yüz tutmuş vaziyettedir. İşte itikâf, bize bizi, bizi biz yapan değerlerimizi, kendimizi, öz benliğimizi hatırlatacaktır.

- Allah'a tam bir teslimiyet içerisinde ibadet ve taatte bulunmak amacıyla zamanının belirli bir kısmını ayırması ve bu esnada meşru bile olsa her türlü nefsanî ve şehevî arzulardan uzak durması, kişinin mânen olgunlaşması için önemli vesilelerden biridir.
- Zorunlu ibadetlerin yanı sıra nafile ibadetler de bu konuda önem taşımakta, dinî duygu ve düşüncenin yoğun bir şekilde yaşandığı ve mümkün olduğu ölçüde maddî ilgilerden uzaklaşarak Yüce Yaratıcı'ya yönelmeyi sağlayan bir ortam insana derin bir mânevî ufuk ve imkân sunmaktadır.